

การจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการภูมิปัญญาพื้นถิ่นเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง
ยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่

Economics Learning Management Integrating Indigenous Wisdom to Promote
sustainable Citizenship of Junior High School Students at
Suksasongkhro Chiangmai

ศุภกิจ แก้วพา¹, ชรินทร์ มั่งคั่ง² และ นิตกร แก้วปัญญา³

Suphakit kaewpa¹, Charin Mangkhang² and Nitikorn Kaewpanya³

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่^{1,2,3}

Faculty of Education, Chiang Mai University, Thailand^{1,2,3}

E-Mail: Charin.mangkhang@cmu.ac.th²

Received February 19, 2023; Revised June 27, 2023; Accepted June 28, 2023

บทคัดย่อ

การจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการภูมิปัญญาพื้นถิ่นเพื่อส่งเสริมความเป็น พลเมืองยั่งยืน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อ
ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองยั่งยืน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ (2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนและความเป็นพลเมืองยั่งยืนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่
ตัวอย่างคือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ จำนวน 33 คน
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ส่งเสริมความเป็น พลเมืองยั่งยืน คือ แผนการจัดการ
เรียนรู้ในรายวิชาเศรษฐศาสตร์ (ส22102) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เศรษฐกิจพื้นฐาน
ชุมชน จำนวน 3 แผน และเครื่องมือที่ ใช้วัดและประเมินผล ได้แก่ แบบประเมินความเป็นพลเมืองยั่งยืน
ผลจากการศึกษาพบว่า (1) การประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านพบว่า
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.8 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.9
และแผนการจัดการ เรียนรู้ที่ 3 มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.9 ทั้ง 3 แผนอยู่ในเกณฑ์ระดับ 4.51 – 5.00
ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ ๓ มีคุณภาพดีสามารถนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายได้ (2) ผลการส่งเสริมความ
เป็นพลเมืองยั่งยืนผ่านจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการภูมิปัญญาพื้นถิ่น ด้านคุณลักษณะด้านพุทธิ
พิสัย (Cognitive Domain) มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นที่ 0.58 ด้านคุณลักษณะด้านจิตพิสัย (Affective Domain)

มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นที่ 0.46 คุณลักษณะด้านทักษะพิสัย (Psycho-motor Domain) มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นที่ 0.43 และคุณลักษณะด้านคุณค่าพิสัย (Value Domain) มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นที่ 0.58 ซึ่งในทั้ง 4 ด้านประเมินผลออกมาอยู่ในระดับที่ดีมากและ พบว่าผู้เรียนได้มีการจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาพื้นถิ่นอย่างเป็นระบบ มีแนวคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และสามารถที่จะปรับตัวได้ในสถานการณ์โลกหลังยุคสมัยโลกาภิวัตน์

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์; การบูรณาการ; ภูมิปัญญาพื้นถิ่น; พลเมืองยั่งยืน

Abstract

Economics Learning Management Integrating Indigenous Wisdom to Promote sustainable Citizenship of Junior High School Students at Suksasongkhro Chiangmai. Objective (1) Design an economic learning plan that integrates local wisdom to promote the sustainable citizenship of junior high school students. Chiang Mai Education Welfare School (2) studies the academic achievements and sustainable citizenship of junior high school students Chiang Mai Education Welfare School. For example, the number of students in Class 2, Grade 2, Chiang Mai Education Welfare School: 33 people. Research tools include tools to promote sustainable citizenship, namely, economic learning programs. (22102) Second grade, unit 4, civil economy, community foundation, 3 plans and tools for measurement and evaluation. Including the sustainable citizenship assessment form, the research findings are (1) to evaluate the quality of the expert learning plan. Three people found that the average value of the first learning plan was 4.8, and the average value of the second learning plan was 4.9. The average value of learning 3 is 4.9. All 3 plans are 4.51-5.00. Very good quality, which can be applied to the target audience (2) Promote the results of sustainable citizenship through economic learning integrating local wisdom The average increase of domain is 0.58. The average increase of effective domain is 0.46. Range skill attribute the average value of psychomotor domain is 0.43, and the average value of value domain is 0.58. All four aspects are very good.

Keywords: Economics Learning Management; Integration; Local Wisdom; Sustainable Citizenship

บทนำ

โลกได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งด้านบวกและลบ ดังนั้นมนุษยชาติควรที่จะสร้างความตระหนักในการปฏิบัติตนและสร้างความเข้าใจถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงไปของโลกภายนอก แนวคิดการ

พัฒนาที่ยั่งยืนจึงเริ่มเข้ามามีบทบาทในกระแสการพัฒนาลังคมโลก ซึ่งเป้าหมายที่ 4 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป็นการสร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all) ครอบคลุมการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของเด็กชายและเด็กหญิง ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา การเข้าถึงการศึกษาระดับเทคนิค อาชีวศึกษา อุดมศึกษา รวมถึงมหาวิทยาลัยที่จ่ายได้และมีคุณภาพสำหรับชายและหญิงทุกคน และในภาพรวมเยาวชนทุกคนและผู้ใหญ่ส่วนใหญ่สามารถอ่านออกเขียนได้และคำนวณได้ เน้นให้ขจัดความเหลื่อมล้ำทางเพศในการศึกษา และการเข้าถึงการศึกษาของผู้พิการ ชนพื้นเมือง และกลุ่มเปราะบาง นอกจากนี้เป้าหมายนี้ยังส่งเสริมให้เพิ่มจำนวนผู้ที่มีทักษะทางเทคนิคและอาชีพสำหรับการจ้างงาน และการเป็นผู้ประกอบการ และเน้นให้ทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนอีกด้วย ในเชิงนโยบาย เป้าหมายนี้จะเน้นให้มีการยกระดับอุปกรณ์ที่จำเป็นในการศึกษาให้อ่อนไหวต่อเด็ก ผู้พิการ และผู้มีเพศสภาวะหลากหลาย และสร้างสภาพแวดล้อมให้ปราศจากความรุนแรงต่อกลุ่มเหล่านี้ ขยายโอกาสด้านทุนการศึกษาและการฝึกอบรมทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ และเพิ่มจำนวนครูที่มีคุณภาพผ่านความร่วมมือระหว่างประเทศ (United, 2016; สหประชาชาติ ประเทศไทย, 2022)

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด และเนื่องจากแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับเดิมได้สิ้นสุดลง กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ขึ้นเพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ กระบวนการจัดทำเน้นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการยอมรับของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เป็นการส่งเสริมความสามารถของพลเมืองในประเทศให้เกิดความยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

พลเมืองที่ยั่งยืนเป็นทฤษฎีและพัฒนาต่อไปการวิจัยเชิงประจักษ์ และการใช้ประโยชน์จากการปฏิบัติของประชาชนโดยเฉพาะการเมือง สะท้อนให้เห็นถึงการดำรงอยู่และความสำคัญของอุตสาหกรรม การผลิตทางเลือกของผู้บริโภคที่ยั่งยืนมากขึ้น ของโลกนี้ในระดับที่แตกต่างกันเพื่อบรรเทาปัญหาสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมที่ซับซ้อนความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ปริมาณของสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไปเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งความเป็นพลเมืองที่ยั่งยืนเป็นการปฏิบัติทางสังคม เช่น ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ระหว่างคำพูดและการกระทำ ของประสบการณ์ที่ตระหนักถึงรูปแบบพฤติกรรมที่ค่อนข้างมั่นคงวิธีที่คุ้นเคย แม้ว่าคำว่ากระทำมักจะอธิบายพฤติกรรมพิเศษการปฏิบัติเน้นความสม่ำเสมอของพฤติกรรมมนุษย์ พลเมืองเรียนรู้ที่จะปฏิบัติผ่านการปฏิบัติซ้ำแล้วซ้ำอีกและตัวอย่างของพลเมืองอื่น ๆ แบบฝึกหัดที่

เกี่ยวข้องกลายเป็นนิสัย นั่นคือวิธีที่ทฤษฎีการปฏิบัติถูกสร้างขึ้นความสามารถทางกายภาพของบุคคลในสังคมและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การคิดไตร่ตรอง จากมุมมองนี้สัญชาตญาณที่ยั่งยืนต้องเป็นแนวคิดประกอบด้วยความสามารถและพฤติกรรมปกติของนิสัยที่เฉพาะเจาะจงและนิสัยวัฒนธรรมการเมือง (Michele, Dietlind & Daniel, 2012; Carolin & Mundo, 2019) แนวคิดในการสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับประชาชนเป็นเรื่องที่แทบทุกประเทศในโลกพยายามผลักดันให้เกิดขึ้นและให้ความสำคัญมาโดยตลอด เพราะต่างตระหนักถึงความจำเป็นและคุณค่าของความเป็นพลเมืองที่จะเป็นเครื่องมือนำพาประเทศให้อยู่รอดและก้าวพ้นวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเมื่อประชาชนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพแล้วย่อมส่งผลต่อการสร้างสรรค์สังคมที่มีคุณภาพ และนำไปสู่การพัฒนาให้เกิดรากฐานของสังคมที่เข้มแข็งนับว่าเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง หลายประเทศที่พัฒนาแล้วมีความตระหนักดีในเรื่องดังกล่าว จึงให้ความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาคนตั้งแต่ระดับเยาวชน และขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (civic/citizenship education) เข้าสู่ระบบการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาภาคบังคับ (compulsory education) ซึ่งในหลายประเทศทั้งยุโรปและเอเชียสามารถจัดการศึกษาจนประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับ แม้จะดูเหมือนว่าการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองนั้นเป็นเรื่องที่มีมาช้านาน มีการศึกษาแล้วเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ผู้เขียนพบว่า เรื่องนี้ยังคงอยู่ในกระแสและได้รับความสนใจจากทั้งนักรัฐศาสตร์และนักการศึกษา มีการแผ่ขยายขอบเขตของการศึกษาทั้งในเรื่องตัวแปรที่เกี่ยวข้อง และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อใช้ในการสอนออกไปอย่างกว้างขวาง ด้วยเหตุที่สังคมมีความผันผวนแปรเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องจึงทำให้การศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเยาวชนยังคงเป็นเรื่องที่มีพลวัตอยู่ด้วยเช่นกัน (เลิศพร อุทุมพงษ์, 2557)

มนุษย์นับเป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงสุดในโลก การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงต้องดำเนินการอย่างดีให้มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาสังคม พัฒนาโลก การศึกษาจึงต้องมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการสร้างพลเมืองให้มีคุณภาพในการพัฒนาตนไม่ใช่พัฒนาวิทยาการและให้เรียนรู้ว่าจะใช้คุณภาพไปเสริมสร้างความหมายชีวิตในวิทยาการใด (โกวิท ประวาลพุกษ์, 2535) การศึกษา (Education) จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม เกิดจากประสบการณ์ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นธรรมชาติและเทคโนโลยี ถ่ายทอดวัฒนธรรม การสั่งสอน ฝึกฝน อบรม บ่มนิสัย การเลียนแบบ การปรับพฤติกรรม กระบวนการคิด และการสร้างสรรค์ความรู้ เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการทางกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และคุณธรรม ตามความสามารถของบุคคลทุกช่วงวัยตลอดชีวิตตามหลักสากลนั้นการศึกษาจัดเป็น 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2551) ซึ่งการศึกษานั้นมีเป้าหมายที่ต้องการพัฒนาคนให้นำทักษะทางสังคมไปใช้ในการดำรงชีวิต และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนจึงเน้นความเป็นเลิศทาง สติปัญญาพร้อมกับการสร้างจิตสำนึกในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ปลูกฝังการ สืบทอดวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ วิชาสังคมศึกษาจึงเป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา พลเมืองของประเทศให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่สังคมต้องการ และ

กระบวนการศึกษาศึกษาหลังสมัยใหม่ (Postmodern) นั้นได้รังสรรค์ขึ้นบนความเชื่อที่ว่าบุคคลควรเป็นผู้สร้างองค์ความรู้มากกว่าเป็นผู้บริโภคองค์ความรู้ ซึ่งการใช้หลักสูตรในโรงเรียนจึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาผู้เรียน บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน องค์ประกอบของระบบโรงเรียนได้มีความสำคัญและมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาที่ต้องถ่ายทอดทุนสังคมเพื่อให้พลเมืองปรับตัวได้ทันต่อ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในขณะเดียวกันหน้าที่ของการศึกษาก็ต้องถนอม รักษาทุนศิลปวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่ท่ามกลางกระแสโลกแห่งสารสนเทศ จึงเป็นความท้าทายและมีคุณค่ายิ่งในการสร้างความเป็นพลเมืองโลก (Macdonald, 2003)

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ แล้วยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม ดังนั้น ในการเรียนรู้แบบนี้จึงสะท้อนให้เห็นแนวทางการนำเอาศาสตร์บูรณาการ (Integrated Sciences) สำหรับวิชาสังคมศึกษาซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อประโยชน์ในการจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated Curriculum) โดยการนำเอาเนื้อหาของวิชามาหลอมรวมเข้าด้วยกันเพื่อให้เอกลักษณ์ของแต่ละรายวิชาหมดไปซึ่งสิ่งที่ผู้สอนควรเน้นอยู่ที่องค์รวมของเนื้อหา มากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชา และควรเน้นที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญยิ่งกว่าการบอกเนื้อหาของผู้สอนและในการจัดการเรียนรู้จะต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2561)

การสอนเศรษฐศาสตร์นั้นเป็นการนำวิชาเศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำรงชีวิตของคนในสังคม การเรียนรู้เศรษฐศาสตร์จึงสามารถช่วยให้คนเราได้เรียนรู้และเข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง และเข้าใจการดำเนินการทางเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อตนเองและสังคมได้ดี นอกจากนี้ ความรู้เศรษฐศาสตร์ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่ช่วยป้องกัน แก้ไขหรือขจัดปัญหาทางเศรษฐกิจที่แต่ละคนและสังคมต้องเผชิญได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ที่จัดขึ้นในโรงเรียนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บทระดับชาติ ในปัจจุบันยังไม่สามารถให้ประโยชน์แก่ผู้เรียนตามที่กล่าวข้างต้นได้ ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อหาสาระวิชาเศรษฐศาสตร์ที่ใช้สอนในโรงเรียนในปัจจุบันยังไม่ใช่วิชาเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมของผู้เรียนโดยตรง เนื้อหาความรู้ที่ใช้สอนจึงเป็นความรู้ที่มีลักษณะแปลกแยกจากชีวิตจริงของผู้เรียน ผู้เรียนไม่สามารถสร้างความหมายจากสิ่งที่เรียน แล้วนำมาใช้ประโยชน์กับชีวิตของตนเองได้ วิชาเศรษฐศาสตร์ถูกมองว่าเป็นวิชาที่น่าเบื่อหน่าย ซับซ้อน เข้าใจยาก ดังนั้นการหาวิธีการแก้ไขทั้งในคำปรับปรุงคุณภาพ การปรับปรุงตำราเรียน การจัดชั้นเรียนให้สอดคล้องกับแนวความคิดนักเรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น ความกล่าวนี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของหลายฝ่ายที่ต้องทำงานร่วมกัน ทั้งฝ่ายอาจารย์ผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ ผู้แต่งตำราเรียน รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญทางด้านนวัตกรรมการเรียนการสอน อย่างไร ซึ่งควรที่จะแสวงหาเทคนิควิธีการสอนแบบใหม่ ๆ ที่มีความถือว่าอยู่

ในแนวทางและจำเป็นจะต้องมีบทบาทชี้หน้าที่สำคัญ ยึดหยุ่นคล่องตัวสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป มาใช้ในการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งการจัดการเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ในโรงเรียน ในระดับเบื้องต้นมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติ และมีพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่ถูกต้อง และเหมาะสมของสังคมทั้งในปัจจุบันและในภายหน้า (เชษฐภูมิ วรรณไพศาล, 2559)

การจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการภูมิปัญญาพื้นถิ่น ถือว่าเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องความต้องการและอัตลักษณ์ของชุมชน ถือเป็นการจัดการความรู้ที่เน้นสิ่งแวดล้อมหรือแหล่งเรียนรู้ใกล้ตัวในชุมชนของผู้เรียนเป็นสำคัญ ในการที่จะสามารถส่งเสริมการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความรู้ ทักษะของผู้มีประสบการณ์ตรงเพื่อค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับ “เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาเศรษฐศาสตร์ด้วยภูมิปัญญาพื้นถิ่น หรือการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการกับศิลปวัฒนธรรมในชุมชนของผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้และสามารถเพิ่มองค์ความรู้ในการศึกษาต่อยอดและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่อยู่ในชุมชนของผู้เรียนได้” ซึ่งจากการมาปรับใช้ในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนให้ผู้เรียนมีคุณภาพนั้น ได้รวบรวมความรู้ตามประเด็นความรู้ที่กำหนดจากการศึกษาและสังเคราะห์องค์ความรู้ต่าง ๆ จากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม และครูผู้สอนในรายวิชาเศรษฐศาสตร์เป็นหลัก โดยแต่ละเนื้อหาสาระรายวิชาแตกต่างกันนั้นก็ขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่สอน เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เข้าใจและมีคุณลักษณะสำคัญของการเป็นพลเมืองที่ยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรมีการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการภูมิปัญญาพื้นถิ่นนั้น จะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ภูมิปัญญาวัฒนธรรมพื้นถิ่น โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ ถือว่าเป็นรากฐานหลักการเรียนรู้ที่สำคัญ โดยเกิดจากการสืบทอดถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ และพัฒนาเลือกสรรปรับปรุงองค์ความรู้เหล่านั้นจนเกิดทักษะและความชำนาญที่สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัยแล้วเกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่จะสืบทอดพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง ภายใต้ทรัพยากรธรรมชาติของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างจำกัด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่

การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นมาจากศัพท์คำว่า “Sustainable” ที่แปลว่าความยั่งยืนเป็นคำที่มาจากภาษาละตินคือ “Sus-Tenere” ซึ่งหมายถึง การส่งเสริมหรือสนับสนุน (Uphold) หมายถึง ความยั่งยืนนั้นเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมหรือกระบวนการ ภายใต้ระบบพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อการสนับสนุน (Uphold) หรือปกป้อง (Defended) ความสามารถดำรงอยู่ได้ ซึ่งแนวความคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการปรับกระบวนการทัศน์ที่นำเสนอเส้นทางใหม่ในการก้าวไปข้างหน้า เป็นเส้นทางที่สร้างสมดุลมากขึ้นทางด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม ด้วยลักษณะที่เป็นองค์รวม เห็นแก่ส่วนรวม และมีความรอบคอบมากขึ้น การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความสมดุลหรือมีปฏิสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในระหว่างมิติต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม การเมือง วัฒนธรรม จิตใจ รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม อันจะเป็นองค์ประกอบที่จะรวมกันหรือองค์รวมในการทำให้ชีวิตมนุษย์สามารถอยู่ดีมีสุขได้ทั้งสำหรับคนในรุ่นปัจจุบันและคนรุ่นอนาคต โดยการพัฒนาอย่างสมดุลทั้ง 3 มิติ คือ สังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถส่งต่อการพัฒนาให้มีผลต่อเนื่องไปยังคนในรุ่นอนาคต การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นการบริหารจัดการ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนภาคประชาชนการบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเกิดเป็นความเชื่อมโยงประสานความต้องการให้เกิดความสมดุลตามกลไกธรรมชาติและการอยู่ร่วมกัน เนื่องจากธรรมชาติแวดล้อมกับเศรษฐกิจ ผู้จัดกิจกรรมพัฒนาต้องบูรณาการเข้าด้วยกัน จะทำให้เกิดสภาพที่เรียกว่าเป็นภาวะยั่งยืนทั้งในทางเศรษฐกิจและในทางสภาพแวดล้อม การคุ้มครองสภาพแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยใช้มนุษย์เป็นแกนกลางการพัฒนาเพื่อสร้างให้เกิดความสมดุลระหว่างคน ธรรมชาติ และสรรพสิ่ง เพื่อให้อยู่ร่วมกันด้วยความเกื้อกูลกัน ไม่ทำลายล้างกัน ทุกสิ่งในโลกก็จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง อีกทั้งการพัฒนาที่ยั่งยืน ยังเป็นการการปรับปรุงคุณภาพชีวิตมนุษย์ภายใต้ศักยภาพของระบบนิเวศวิทยาของโลก โดยการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงมีส่วนประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ส่วนประกอบทั้งสามนี้จะเชื่อมโยงสัมพันธ์กันวัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแนวคิดของ Edward Barbier คือ การบรรลุเป้าหมายทั้งสามองค์ประกอบนี้ให้ได้ดีที่สุดหลักการสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นความสามารถในการพัฒนาทางกายภาพและการควบคุมผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรต่าง ๆ ในการคงไว้ซึ่งความสามารถในการอาศัยอยู่บนโลกในระยะยาวของมนุษย์ รวมถึงการสร้างสิ่งใหม่อยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาทางกายภาพซึ่งสร้างโอกาสในการใช้ประโยชน์จากการรักษาสภาพแวดล้อม และในขณะเดียวกันการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การเจริญเติบโตของเมืองที่สามารถจัดการได้ ดังนั้นการพัฒนาที่สนองตอบต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้คนในรุ่นอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเองผลที่ตามมาคือการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้กลายเป็นแนวคิดการพัฒนาที่เข้ามามีบทบาทในสังคมโลกและสังคมไทยในทุก ๆ ด้าน (Michael, 1994; Roosa, 2010; เสรี วรพงษ์, 2557; บานชื่น นักการเขียน และ เพ็ญศรี บางบอน,

2559; ปรียานุช ธรรมปิยา และ ผาณิต เกิดโชคชัย, 2562; เกษร เกษมชื่นยศ, 2563; ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร และคณะ, 2564; พระครูปลัดประวิทย์ วรธมฺโม และคณะ, 2565)

ทฤษฎีเกี่ยวกับพลเมืองยั่งยืน

พลเมืองยั่งยืนนั้นเป็นพลเมืองที่จะทำให้การพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องกับ 3 ด้านที่สำคัญ คือ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม เพื่อความยั่งยืน โดยเป็นแนวคิดนี้เปิดกว้างสำหรับการตีความที่หลากหลาย แนวคิดในการเป็นการมองพลเมืองในแง่มุมต่าง ๆ ที่กว้างขวาง (Poeck, Vandenabeele & Bruyninckx, 2009) ยิ่งไปกว่านั้นความเป็นพลเมืองยั่งยืน นั้นค่อนข้างเป็นนามธรรมของพลเมืองที่เกิดขึ้นมา ซึ่งความเป็นพลเมืองยั่งยืนนั้น เป็นการส่งเสริมมุมมองที่กว้างขึ้นและเสนอโอกาสในการอภิปรายที่สำคัญเกี่ยวกับความยั่งยืนการพัฒนา และความเป็นพลเมืองในโลกโลกาภิวัตน์ (Dobson, 2007) รวมไปถึงความเป็นพลเมืองยั่งยืนนั้นมีความท้าทาย และเปลี่ยนแปลงสาเหตุเชิงโครงสร้างที่ก่อให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อมทั่วโลก และความ อยุติธรรมทางสังคม การเรียกร้องให้มีความมุ่งมั่นต่อการเมืองแบบประชาธิปไตยโดยไตร่ตรองซึ่งทำให้เกิดการปะทะกันของความคิดที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของชุดค่านิยมที่ใช้ร่วมกันโดยไตร่ตรอง ความเป็นพลเมืองยั่งยืนนั้นต้องก้าวข้ามสถานที่ดั้งเดิมและบรรทัดฐานของการเป็นพลเมือง และมีส่วนร่วมในการดำเนินการทั้งในพื้นที่ส่วนตัวและสาธารณะที่ส่งเสริมความยั่งยืนและความยุติธรรมทางสังคม พลเมืองที่กระตือรือร้นก็มีความสำคัญเช่นกันที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่สนับสนุนหลักการดังกล่าว (Joufar, 2021) แนวคิดของพลเมืองที่ยั่งยืนเป็นทฤษฎีและพัฒนาต่อไป การวิจัยเชิงประจักษ์ และการใช้ประโยชน์จากการปฏิบัติของประชาชนโดยเฉพาะการเมือง สะท้อนให้เห็นถึงการดำรงอยู่และความสำคัญของอุตสาหกรรมการผลิตทางเลือกของผู้บริโภคที่ยั่งยืนมากขึ้น ของโลกนี้ในระดับที่แตกต่างกันเพื่อบรรเทาปัญหาสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมที่ซับซ้อนความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ปริมาณของสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไปเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Michele, Dietlind and Daniel, 2012) ความเป็นพลเมืองที่ยั่งยืนเป็นการปฏิบัติทางสังคม เช่น ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ระหว่างคำพูดและการกระทำ ของประสบการณ์ที่ตระหนักถึงรูปแบบพฤติกรรมที่ค่อนข้างมั่นคงวิธีที่คุ้นเคย แม้ว่าคำว่ากรกระทำมักจะอธิบายพฤติกรรมพิเศษการปฏิบัติเน้นความสม่ำเสมอของพฤติกรรมมนุษย์ พลเมืองเรียนรู้ที่จะปฏิบัติผ่านการปฏิบัติซ้ำแล้วซ้ำอีกและตัวอย่างของพลเมืองอื่น ๆ แบบฝึกหัดที่เกี่ยวข้องกลายเป็นนิสัย นั่นคือวิธีที่ทฤษฎีการปฏิบัติถูกสร้างขึ้นความสามารถทางกายภาพของบุคคลในสังคมและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การคิดไตร่ตรอง จากมุมมองนี้สังคมที่ยั่งยืนต้องเป็นแนวคิดประกอบด้วยความสามารถ และพฤติกรรมปกติของนิสัยที่เฉพาะเจาะจงและนิสัยวัฒนธรรมการเมือง

ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการว่า เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ความรู้ความเข้าใจและทักษะในศาสตร์หรือวิชาความรู้มากกว่าหนึ่งวิชาขึ้นไปรวมเข้าด้วยกัน ภายใต้เรื่องราวโครงการหรือกิจกรรมเดียวกันเพื่อแก้ปัญหาหรือแสวงหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (กรมวิชาการ, 2546) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ ความคิด ทักษะ

และ ประสบการณ์ที่มีความหมายหลากหลายและสัมพันธ์กัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการรู้แจ้งรู้จริงในสิ่งที่ศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547) การเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงหัวข้อ หรือเนื้อหาสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ใหม่ ซึ่งเป็นการนำเนื้อหาสาระที่มีความเกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกัน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ และยังสามารถจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ หรือเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กันเข้ามาไว้ด้วยกัน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2559; ทิศนา แคมณี, 2562; กลัณญ์ เพชรภรณ์, 2554)

ทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิปัญญาพื้นถิ่น

ภูมิปัญญาพื้นถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้เองและนำมาใช้ ในการแก้ปัญหา เป็นเทคนิควิธี เป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน ทั้งทางกว้างและทางลึกที่ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัยความเหมือนกันของภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ เป็นองค์ความรู้ และเทคนิคที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ซึ่งได้สืบทอดและเชื่อมโยงมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งองค์ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนของคนในท้องถิ่น ที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์และการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน หรือในช่วงระยะเวลาหนึ่ง มีการคิดค้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่องและถ่ายทอด สืบต่อกันมา สำหรับใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ปรับตัว และดำรงชีวิต ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม ให้เหมาะสมกับ ยุคสมัยอย่างเป็นเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของพื้นที่ ถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันเกิดจากพัฒนาการปรับตัวและ ปรับวิถีชีวิตของคนเป็นความรู้ที่เกิดจากการทดลอง ปฏิบัติจริงในห้วงทดลองทางสังคม ความรู้ เหล่านี้ถูกคนพบ ลองใช้ดัดแปลงถ่ายทอดกันมาด้วยเวลา ยาวนาน ผ่านกระบวนการขัดเกลาของ กลุ่มคน จึงมีค่าและมีความสำคัญยิ่งนัก นับเป็นมรดกทางปัญญาของมนุษย์ที่ทุกคนควรอนุรักษ์ พัฒนาและนำมาปรับใช้พัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน (สำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลดินอุดม, 2560; ธิติรัตน์ แผลงโพธิ์ และคณะ, 2562; กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการ ภูมิปัญญาพื้นถิ่น กำหนดแนวคิดในการวิจัย เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองยั่งยืน ของนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือวัด คือ แบบประเมินความเป็นพลเมืองยั่งยืน เพื่อทำการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 33 คน โดยได้ออกแบบเครื่องมือการวิจัยดังกล่าว โดยใช้แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งปรับจากเครื่องมือการวิจัยในลักษณะเดียวกัน เพื่อให้ได้คำถามที่มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษามากที่สุด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 106 คน

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 33 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การจัดทำวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยทั้งหมด 2 ชนิด คือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้สาระเศรษฐศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เศรษฐกิจพื้นบ้านฐานชุมชน ทั้ง 3 แผนการเรียนรู้ รวม 6 ชั่วโมง/คาบโดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการเชิงพื้นที่แบบจัดวางวิถีในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หรือ "The Four P's of Area-Based Approach in Local History Learning: 4P" จากแนวคิดของ ชรินทร์ มั่งคั่ง (2565) ประกอบด้วย

แผนการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ของดีวิถีพื้นถิ่น in my home

แผนการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ความท้าทายของชุมชนในสมัยโลกาภิวัตน์

แผนการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ก่อร่าง สร้างสรรค์ สานฝันชุมชน

โดยการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐาน ตัวชี้วัดและลักษณะสำคัญของความเป็นพลเมืองยั่งยืน

2. แบบประเมินความเป็นพลเมืองยั่งยืน ซึ่งวัดลักษณะความเป็นพลเมือง 4 ด้าน รวมจำนวน 12 ข้อ ประกอบด้วย

ลักษณะสำคัญของความเป็นพลเมืองยั่งยืน 4 ด้าน ได้แก่

คุณลักษณะด้านที่ 1 พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) 1) เข้าใจและรับรู้ในความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาพื้นถิ่น 2) เข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละภูมิปัญญาพื้นถิ่น 3) รับรู้ และทำความเข้าใจเรื่องของการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

คุณลักษณะด้านที่ 2 จิตพิสัย (Affective Domain) 1) ยอมรับความหลากหลายในวัฒนธรรมภูมิปัญญาพื้นถิ่น 2) เคารพการตัดสินใจของเพื่อนกล้ายณมิตรต่างวัฒนธรรม 3) ส่งเสริมแนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในวิถีชีวิตพื้นถิ่น

คุณลักษณะด้านที่ 3 ทักษะพิสัย (Psycho-motor Domain) 1) ปรับตัวได้ ในสังคมพหุวัฒนธรรม 2) ฝึกปฏิบัติตน ให้พร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์โลก 3) ออกแบบสินค้าและบริการที่มีความเหมาะสมกับชุมชนของตนเอง

คุณลักษณะด้านที่ 4 คุณค่าพิสัย (Value Domain) 1) บอกเล่าความสุขเกี่ยวกับภูมิปัญญาพื้นถิ่นบนพื้นที่สาธารณะและเรียนรู้การปฏิบัติตัวที่เหมาะสมในพื้นที่สาธารณะ 2) เสนอแพลตฟอร์มความรู้ภูมิปัญญาพื้นถิ่น นำเสนอข้อมูลให้สามารถเข้าถึงทุกคน เพื่อการสร้างสันติอย่างยั่งยืน 3) สร้างเครือข่ายและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน

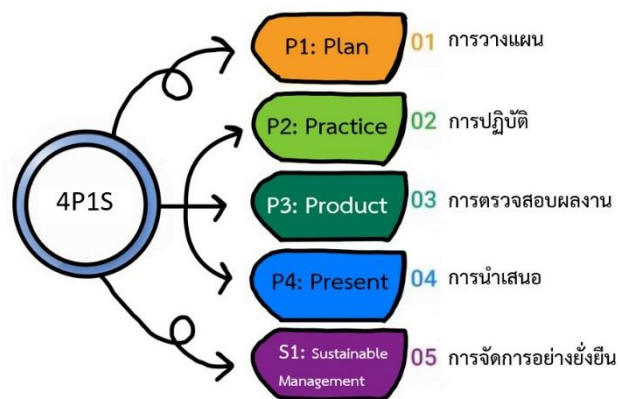
ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองยั่งยืน มี 3 แผนการจัดการเรียนรู้ได้แก่ แผนการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ของดีวิถีปัญญาพื้นถิ่น In my home แผนการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ความท้าทายของชุมชนในสมัยโลกาภิวัตน์ แผนการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ก่อร่างสร้างสรรค์ สานฝันชุมชน โดยทั้ง 3 แผนมีการจัดกิจกรรมตามขั้นตอน 4P ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นการวางแผน ขั้นที่ 2 ขั้นการปฏิบัติ ขั้นที่ 3 ขั้นการตรวจสอบผลงาน ขั้นที่ 4 ขั้นการนำเสนอ โดยมีประเมินจากการทำกิจกรรมที่ 1 ของดีวิถีพื้นถิ่น in my home กิจกรรมที่ 2 ความท้าทายของชุมชนในสมัยโลกาภิวัตน์ และกิจกรรมที่ 3 ก่อร่าง สร้างสรรค์ สานฝันชุมชน ซึ่งการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.8 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.9 และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.9 ทั้ง 3 แผนอยู่ในเกณฑ์ระดับ 4.51 – 5.00 ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ ๓ มีคุณภาพดีมากสามารถนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายได้

2. ผลการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship) ผ่านจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการภูมิปัญญาพื้นถิ่น เปรียบเทียบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองยั่งยืน ผลการประเมินด้านคุณลักษณะด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นที่ 0.58 ด้านคุณลักษณะด้านจิตพิสัย (Affective Domain) มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นที่ 0.46 คุณลักษณะด้านทักษะพิสัย (Psycho-motor Domain) มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นที่ 0.43 และคุณลักษณะด้านคุณค่าพิสัย (Value Domain) มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นที่ 0.58 ซึ่งในทั้ง 4 ด้านประเมินผลออกมาอยู่ในระดับที่ดีมาก และจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตนเอง เข้าใจพื้นฐานของวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งนักเรียนยังสามารถรับรู้ในความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่มาจากต่างพื้นที่แต่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคม พหุวัฒนธรรม ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) พบว่า นักเรียนยอมรับความหลากหลายในวัฒนธรรมภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่มีแนวคิดพหุวัฒนธรรม มีความเคารพต่อการตัดสินใจของเพื่อนกลุ่มมิตรต่างวัฒนธรรมจากความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ด้านทักษะพิสัย (Psycho-motor Domain) พบว่า นักเรียนมีการปรับตัวได้ในสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ให้พร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์โลก ออกแบบสินค้าและบริการที่มีความเหมาะสมกับชุมชนของตนเอง ออกแบบสินค้าและบริการในชุมชน ให้มีคุณค่า มีมูลค่า และนำไปสู่การสร้างที่ยั่งยืน ด้านคุณค่าพิสัย (Value Domain) พบว่า นักเรียน บอกเล่าความสุขเกี่ยวกับภูมิปัญญาพื้นถิ่นบนพื้นที่สาธารณะและเรียนรู้การปฏิบัติตัวที่เหมาะสมในพื้นที่สาธารณะ เสนอแพลตฟอร์มความรู้ภูมิปัญญาพื้นถิ่น นำเสนอข้อมูลให้สามารถเข้าถึงทุกคน เพื่อการสร้างสันติอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การเตรียมความพร้อมสู่การเป็นพลเมืองยั่งยืนนั้น ผู้เรียนจะต้องมีความพร้อม และมีคุณสมบัติของพลเมืองยั่งยืน ที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งส่วนบุคคล ธุรกิจ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และมีความเข้าใจขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับ วัฒนธรรมภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่ช่วยสรรค์สร้างองค์ความรู้สู่การเป็นมรดกชุมชน สามารถดำรงชีวิตบนทางสายกลางอย่างพวกเพียร ด้วยสติปัญญา รู้จักความพอประมาณ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก ซึ่งผู้สอนจะต้องมีการบูรณาการองค์ความรู้ที่สกัดได้จากภูมิปัญญาพื้นถิ่นมาเชื่อมโยงกับศาสตร์การเรียนรู้แขนงต่าง ๆ และปรับการเรียนการสอน ตลอดจนกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน โดยผู้วิจัย ใช้โมเดลนี้ ชื่อว่า 4P1S MODEL เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4P1S MODEL

P₁ การวางแผน (Plan) บทบาทครู เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมสำคัญในการเป็นเจ้าขององค์ความรู้ **บทบาทนักเรียน** มีความพร้อม และความตื่นตัวในการเรียนรู้ ทบทวนองค์ความรู้พื้นถิ่นที่ตนเองมี

P₂ การปฏิบัติ (Practice) บทบาทครู เสนอมุมมองที่หลากหลายให้นักเรียน ได้ลองทบทวน อย่างครอบคลุมทุกมิติ **บทบาทนักเรียน** เกิดการตั้งคำถามเกี่ยวกับชุมชน/ท้องถิ่นของตนเอง ที่เป็นไปในเชิงสร้างสรรค์

P₃ การตรวจสอบผลงาน (Product) บทบาทครู ตรวจสอบความเข้าใจด้วยการตั้งคำถาม และการตรวจสอบผลงาน **บทบาทนักเรียน** เกิดทักษะการตอบคำถามที่เสนอมุมมองการคิดเชิงพหุทรรศน์ และแสดงผลงานเชิงประจักษ์ เกี่ยวกับภูมิปัญญาพื้นถิ่นของตนเอง

P₄ การนำเสนอ (Present) บทบาทครู สะท้อนผลการเรียนรู้ และความรู้สึก และบรรยากาศหลังการจัดการเรียนรู้ **บทบาทนักเรียน** บอกเล่าองค์ความรู้ ความสุขเกี่ยวกับภูมิปัญญาพื้นถิ่น ความศรัทธาต่ออัตลักษณ์ของชุมชน

S₁ การจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable Management) บทบาทครู เสนอแนะแนวทาง พร้อมทั้งให้มุมมองเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่จะนำไปสู่ความเป็นพลเมืองยั่งยืน **บทบาทนักเรียน** มีคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองยั่งยืนที่มีความสำนึกถึงในความเป็นภูมิปัญญาพื้นถิ่นของตนเอง

จากกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดจะเห็นได้ว่า ในกระบวนการที่หนึ่งถึงกระบวนการที่สี่นั้น จะเป็นกระบวนการที่ต้องการให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นได้ด้วยตัวเอง ในขณะที่กระบวนการสุดท้ายนั้น จะเป็นเรื่องการให้คุณค่ากับสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ ซึ่งจากกระบวนการทั้งหมดที่กล่าวมานี้ นับได้ว่าเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองยั่งยืนได้

การจัดการเรียนรู้ 4P1S MODEL นั้น นับเป็นแนวการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการจัดการองค์ความรู้ของนักเรียนได้อย่างเป็นระบบ ช่วยให้นักเรียนมีความกล้าที่จะเสนอมุมมองความคิดเชิงพหุทรรศน์ เป็นแนวทางสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถตกผลึกองค์ความรู้ใหม่ได้โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่มีการฝึกทักษะการคิดอย่างถูกต้อง และช่วยปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นพลเมืองยั่งยืนในระดับชุมชน ท้องถิ่น ประเทศชาติ และก้าวไปสู่ความเป็นพลเมืองยั่งยืนในระดับโลกต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการภูมิปัญญาพื้นถิ่นนั้น เพื่อให้เกิดการส่งเสริมความเป็นพลเมืองยั่งยืนให้มากยิ่งขึ้น และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ผู้สอนควรนำเอากระบวนการนี้ไปปรับใช้ในบทเรียนอื่น ๆ ได้และนำเอาวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้ร่วมด้วย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การทำวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองยั่งยืน อาจจะดำเนินการโดยใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย และนำเอาเทคนิควิธีการสอนแบบอื่น อาทิ การสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เทคนิคการตั้งคำถามขั้นสูง การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานและอื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ร่วมด้วย ซึ่งการประยุกต์เทคนิคอื่น ๆ มาประกอบอาจจะช่วยในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองยั่งยืนของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

2.2 กระบวนการวัดและประเมินผลควรปรับให้ครอบคลุมในแต่ละด้านมากยิ่งขึ้นและมีความหลากหลายเพื่อสามารถวัดและประเมินผลนักเรียนที่มีความแตกต่างและหลากหลายได้

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2546). *การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานส่งเสริมการเกษตร* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กัลญญ เพชรภรณ์. (2554). *เอกสารประกอบการสอน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- กาญจนา เกรียงสี. (2559). การศึกษากับการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 21(2), 13–18.
- กุลิสรา จิตรชนวนิช. (2562). *การจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกษร เกษมชื่นยศ. (2563). การพัฒนาของไทยตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 26(1), 16–30.
- โกวิท ประวาลพุกษ์. (2535). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับอนาคต*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2551). *องค์ความรู้หลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา*. เชียงใหม่: ลูกช้างนานามีเดียเซ็นเตอร์.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2561). *องค์ความรู้หลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2565). *การสอนอนาคตวิทยาสำหรับครูสังคมศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 1). เชียงใหม่: ลานนา.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2565). *ปัญหาการสอนสังคมศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). เชียงใหม่: ลานนา.
- ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร และคณะ. (2564). การพัฒนาที่ยั่งยืนและการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจโลก. *วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ*, 2(3), 77–93.
- เชษฐภูมิ วรรณไพศาล. (2559). *หลักเศรษฐศาสตร์สำหรับครูมัธยมศึกษา*. เชียงใหม่: สาขาวิชาสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรการสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทิตนา แหมณี. (2562). *ศาสตร์การสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธิดารัตน แผลงไฟรี และคณะ. (2562). ภูมิปัญญาท้องถิ่น: คุณค่าที่สังคมละเลย. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(8), 387–398.
- บานชื่น นักการเรียน และเพ็ญศรี บางบอน. (2559). การพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารสิรินธรปริทัศน์*, 17 (2), 64–69.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2559). *ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- ปรียานุช ธรรมปิยา และ ผาณิต เกิดโชคชัย. (2562). *สืบสานสู่ปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ส.พิจิตร.
- พระครูปลัดประวิทย์ วรรณโม และคณะ. (2565). รัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่กับการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, 4(3), 587–599.
- พระครูปลัดประวิทย์ วรรณโม และคณะ. (2565). รัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่กับการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, 4(3), 587–599.

- โรงเรียนปางศิลาทองศึกษา. (2559). *เอกสารประกอบหลักสูตรโรงเรียนปางศิลาทองศึกษาพุทธศักราช 2552 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2559)*. กำแพงเพชร: โรงเรียนปางศิลาทองศึกษา.
- เลิศพร อุดมพงษ์. (2557). *การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic/Citizenship Education) ในการส่งเสริมบทบาทของภาคพลเมืองในการเมืองระบบตัวแทน: แนวทางที่ยั่งยืนผ่านประสบการณ์จากต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- วิภาวรรณ พินลา และวิภาดา อินลา. (2560). *การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2549). *เอกสารประกอบการสอน วิชานวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สหประชาชาติ ประเทศไทย. (2022). *เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://thailand.un.org/th>
- สุคนธ์ สินธพานนท์. (2558). *การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : 9119 เทคนิคพรินต์ติ้ง.
- สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์. (2546). *การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: บั๊ค พอยท์.
- เสรี วรพงษ์. (2557). สิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ*, 1(1), 161–176.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). *รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: ฮาชันพรินต์ติ้ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *ข้อเสนอตัวชี้วัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก ตามตามกรอบเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลดินอุดม. (2560). *ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลดินอุดม อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่*. กระบี่: องค์การบริหารส่วนตำบลดินอุดม.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). *หลักการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินต์ติ้ง เฮาส์
- Dobson, A. (2007). Environmental Citizenship: Towards Sustainable Development. *Sustainable Development*, 15(5), 276–285.
- Jaufar, S. (2021). *Shaping of sustainable citizenship among young people of Kulhudhuffushi, Maldives and Hamilton*. New Zealand: context, Sustain Earth.
- McDonald, B. and Boud, D. (2003) The Impact of Self-Assessment on Achievement: The Effects of Self-Assessment Training on Performance in External Examinations. *Assessment in Education*, 5(5), 209–220.
- Micheletti, M., Stolle, D., & Berlin, D. (2012). Habits of Sustainable Citizenship: The Example of Political Consumerism. *Humanities and Social Sciences*, 1(12), 141–163.

- Michael, R. (1994). *Sustainable Development: Economic and the Environment*. United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd.
- Poeck, K. Van, Vandenabeele, J. & Bruyninckx H. (2009). *SUSTAINABLE CITIZENSHIP AND EDUCATION*. Conference 'Lifelong Learning Revisited: What Next? At: Stirling, Scotland.
- Roosa, S. A. (2010). *Sustainable Development Handbook*. Georgia Atlanta: Fairmont Press.
- Stephen A. Roosa. (2010). *Sustainable Development Handbook*. New York: River Publishers.
- United Nations. (2016). *Global Citizenship*. Retrieved February 2, 2022, from <https://www.un.org/en/academic-impact/global-citizenship>
- Zorell, C.V. & Yang, D. (2019). Real-World Sustainable Citizenship between Political Consumerism and Material Practices. *Social sciences*, 8(311), 1–22.